

Jesienna aktywność nietoperzy W Jaskini Szachownica

Maurycy Ignaczak
Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Nietoperzy, Zduńska Wola

Jesienna aktywność nietoperzy w Jaskini Szachownica

Zjawisko zwiększonej, jesiennej aktywności wielu gatunków nietoperzy w otworach zimowisk (*swarming* / rojenie) nie zostało do tej pory w pełni wyjaśnione (Parsons i in. 2003; Ciechanowski i in. 2004). Wzrost aktywności nietoperzy w sierpniu i we wrześniu obserwowany jest również w Jaskini Szachownica, przy czym rojenie odbywa się tu głównie we wnętrzu jaskini.

W latach 2002, 2003 i 2008 we wrześniu przeprowadzono jednokrotnie w danym roku odłowy nietoperzy we wnętrzu jaskini. Nietoperze łowiono od zmierzchu do świtu przy użyciu dwóch sieci (10 m) ustawionych w Sali Wejściowej oraz w Sali Puchacza. Sieci zamykały z dwu stron największy ciąg sal zakończony dużymi otworami wejściowymi. Natomiast w roku 2012 w drugiej połowie sierpnia oraz we wrześniu wykonano czterokrotne odłowy w jedną sieć w Sali Wejściowej. W roku 2013 przeprowadzono szersze obserwacje dynamiki sezonowej siedmiokrotnie eksponując pułapkę harfową. Dodatkowo 30 września 2007 przeprowadzono obserwacje wzrokowe i rejestrację zdjęciowo-filmową rojących się nietoperzy (Ignaczak i in. 2007).

W trakcie przeprowadzonych badań w Jaskini Szachownica w sumie odłowiono ponad 5000 osobników reprezentujących 10 gatunków nietoperzy: nocek duży *Myotis myotis*, nocek Bechsteina *M. bechsteinii*, nocek Natterera *M. nattereri*, nocek Brandta *M. brandtii*, nocek wąsatek *M. mystacinus*, nocek rudy *M. daubentonii*, nocek łydkowłosa *M. dasycneme*, mroczek późny *Eptesicus serotinus*, gacek brunatny *Plecotus auritus* oraz mopek *Barbastella barbastellus*. Najwięcej w ciągu jednej nocy (13.09.2003) schwytano 854 nietoperze (Ignaczak i in. 2013).

Nocek duży

Myotis myotis

Nocek Bechsteina

Myotis bechsteinii

Nocek Natterera

Myotis nattereri

Nocek Brandta

Myotis brandtii

Nocek wąsatek

Myotis mystacinus

Nocek łydkowłosy

Myotis dasycneme

Nocek rudy

Myotis daubentonii

Mroczek późny
Eptesicus serotinus

Gacek brunatny

Plecotus auritus

Mopek

Barbastella barbastellus

- W Jaskini Szachownica w okresie wczesnej jesieni zaobserwowano masową aktywność nietoperzy.
- Podczas rojenia obserwowano zachowania socjalne typu: gonitwy najczęściej dwu osobników tego samego gatunku, celowe „zderzanie” się podczas lotu, wlatywanie do szczelin, przysiadanie na ścianach oraz nieliczne kopulacje.
- Nie odnotowano dużych różnic w udziale samców i samic poszczególnych gatunków nietoperzy, przynajmniej podczas ich szczytów liczebności.
- Szczyt aktywności dobowej, podczas każdego odłotów przypadał na środek nocy.
- Skład gatunkowy oraz struktura dominacji nietoperzy podczas rojenia i hibernacji wykazują niewielkie różnice.
- Pod koniec sezonu jesiennej aktywności zaobserwowano jeszcze znaczną aktywność nietoperzy podczas ostatnich godzin nocnych w porównaniu z małą na początku okresu rojenia. Może to mieć związek z coraz liczniejszym pozostawaniem nietoperzy na dzień w jaskini w miarę zbliżania się okresu hibernacji.

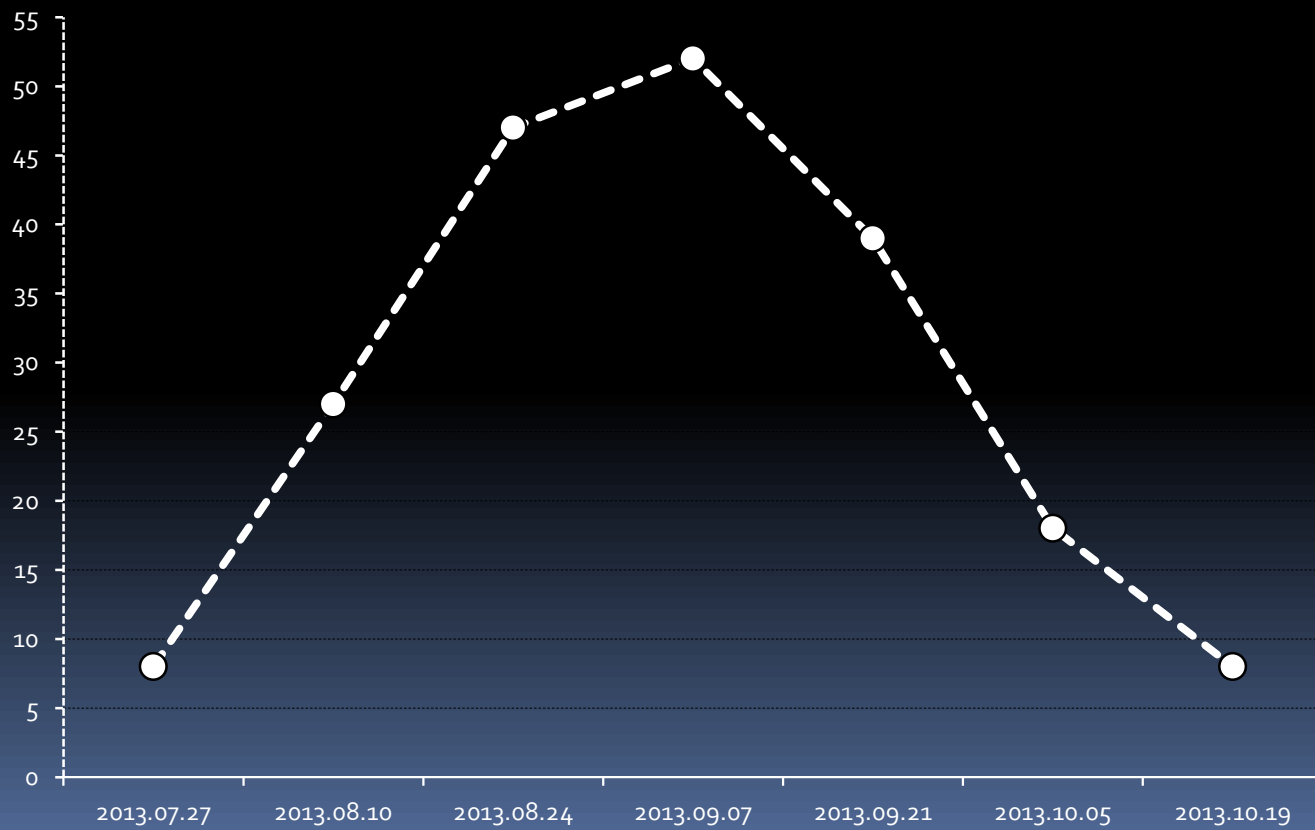
- W sezonie 2013 zaznaczyły się wyraźne zmiany - trendy w liczebności, dominacji oraz aktywności płciowej samców poszczególnych gatunków w ciągu kolejnych odłowów sezonu rojenia. Modelowo przedstawia się dynamika aktywności mopka z wyraźnym szczytem na przełomie sierpnia i września.

Jesienna aktywność nietoperzy w Jaskini Szachownica

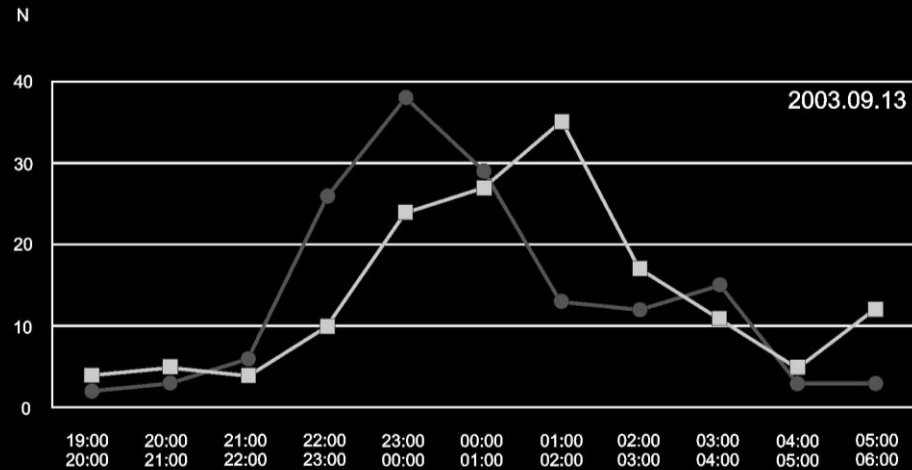
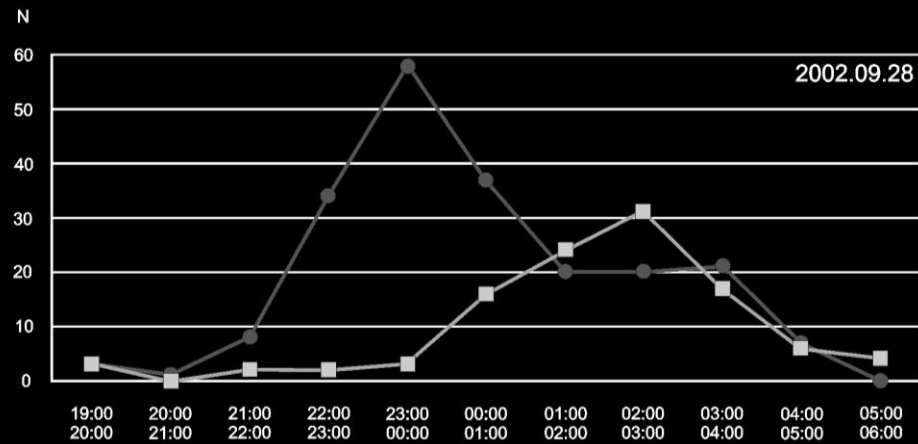
Barbastella barbastellus

- W sezonie 2013 zaznaczyły się wyraźne zmiany - trendy w liczebności, dominacji oraz aktywności płciowej samców poszczególnych gatunków w ciągu kolejnych odłowów sezonu rojenia. Modelowo przedstawia się aktywność mopka z wyraźnym szczytem na przełomie sierpnia i września.
- W tym samym roku odnotowano aktywność dwóch zaobrączkowanych samców nocka dużego, które w tym samym sezonie godowym obserwowano również we wschodniej części Kotliny Milickiej.
- W roku 2013 zaobrączkowano ponad 150 mopków, z których kilkanaście osobników odnotowano podczas zimowania w jaskini.
- Zaobserwowano różnice w aktywności samców i samic nocka Natterera w czasie nocy. Zwiększona aktywność samców następowała wcześniej w ciągu nocy i trwała dłużej niż samic.

Jesienna aktywność nietoperzy w Jaskini Szachownica

Nocna dynamika aktywności nocków Natterera podczas rojenia
w Jaskini Szachownica ● - samce ■ - samice

Piśmiennictwo

Ciechanowski M., Szkudlarek R., Dudek I., Piksa K. 2004. Aktywność nietoperzy w otworach kryjówek podziemnych poza okresem hibernacji w Polsce – przegląd dotychczasowych danych. *Nietoperze* 5: 85-94;

Ignaczak M., Manias J., Stawski M. 2007. Zachowania rojących się nietoperzy w Jaskini Szachownica. *Materiały XX OKCh, Sękocin*;

Ignaczak M., Gottfried I., Gottfried T., Lesiński G., Szuflet R. 2013. Wczesnojesienna aktywność nietoperzy w Jaskini Szachownica. *Materiały XXII OKCh, Krynica Zdrój*: 51-52;

Parsons K. N., Jones G., Davidson-Watts I. F., Greenway F. 2003. Swarming of bats at underground sites in Britain – implications for conservation. *Biol. Conserv.* 111: 63-70.

Jesienna aktywność nietoperzy w Jaskini Szachownica

Podziękowania:

Iwona i Tomasz Gottfried

Grzegorz Lesiński

Rafał Szuflet

Cezary Szewczyk

Dziękuję za uwagę